

RDA (Resource Description and Access) & FRBR-käsitemalli

Marjatta Autio-Tuuli

Kansalliskirjasto

Ontologiaseminaari 23.10.2009

RDA

Resource Description and Access

- ACCR2 (Anglo-American Cataloging Rules) -> RDA
 - Tavoitteena kansainvälinen käyttö
- Periaatepohjaiset ohjeet kaikenlaisten aineistojen ja sisältöjen kuvailuun
- Suunniteltu digitaaliseen ympäristöön
- Standardien yhteensopivuus – kirjastot, museot, arkistot, julkaisuala
- Sisältöstandardi (content vs. display)
- FRBR & FRAD -käsittemallit

FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Description)

Käyttäjä voi **löytää, tunnistaa, valita, saada käyttöönsä** aineistoja, **navigoida**

Entiteetit = käyttäjän mielenkiinnon kohde

- **tietosisältö/taiteellinen sisältö** **teos**
 - **saa esitysmuodon, esim. tekstinä** **ekspressio**
 - **kustantaja julkaisee** **manifestaation**
 - **kirjasto saa** **kappaleen**
- Entiteetti-relaatio-malli

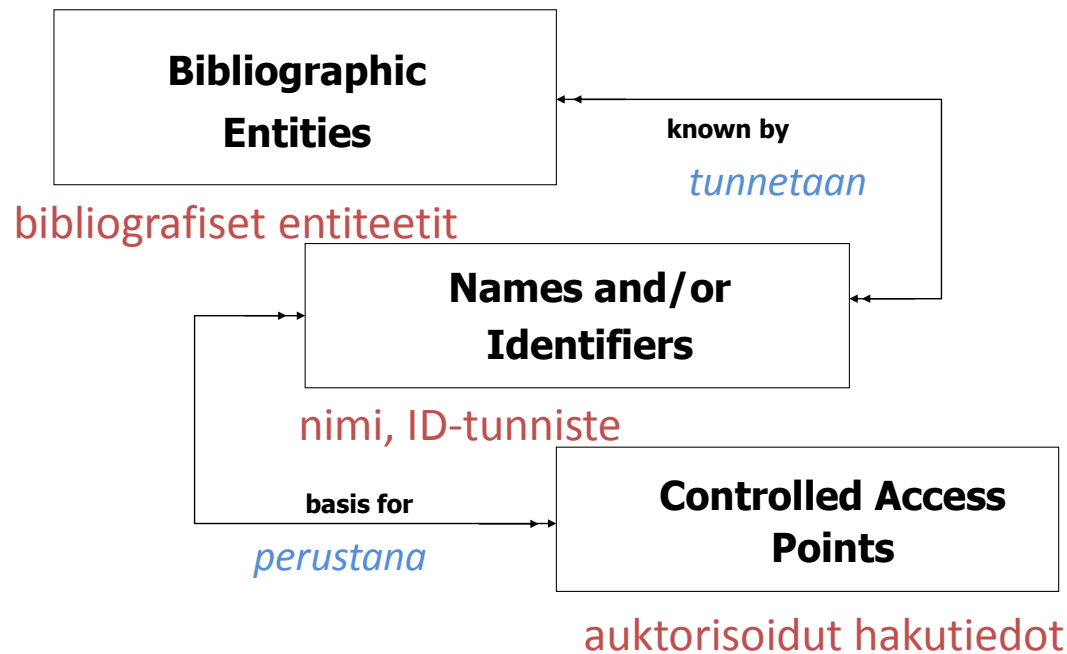
Entiteetit, ryhmä 1: **teos - ekspressio – manifestaatio – kappale**

Entiteetit, ryhmä 2: **henkilö - perhe/suku - yhteisö**

Entiteetit, ryhmä 3: teosten aiheita (*subjects of works*) – ei toistaiseksi RDAssa

- Attribuutit = entiteettien ominaisuuksia, kuvaileva metadata, kuvailutiedot

FRAD (Functional Requirements for Authority Data)

Fundamental Basis for the Conceptual Model

RDA - rakenne

Kaksi pääjaksoa:

- **Recording attributes**
 - Entiteettien kuvailutiedot
 - hakutiedot
- **Recording relationships**
 - Entiteettien väliset suhteet
- Liitteet
 - mm. sanastoja

Manifestaation/kappaleen (=aineisto) kuvailutiedot

- **Identifiointi** = löytää, tunnistaa
 - Nimeke, vastuullisuustiedot, sarja, julkaisutiedot, ID-tunnus ...
- **Julkaisumuodon (carrier) kuvailu** = valita
 - Yhteinen terminologia kustantajien ONIX-standardin kanssa
 - Esimerkki, videotallenne elokuvasta
 - **media type:** video
 - **carrier type (core element):** videodisc
 - **extent (core element):** 2 DVD-videos
 - **dimensions:** 12 cm
 - **type of recording:** digital
 - **configuration of playback:** surround
 - **special playback characteristics:** Dolby digital 5.1
 - **encoding format:** DVD video
- **Saatavuustiedot** = saada käyttöön
 - Yhteystietoja, käyttörajoituksia, URL, hintatietoja...

Teos/ekspression kuvailu- ja hakutiedot

- **Identifiointi**

= löytää, tunnistaa

Nimi: ensisijainen nimeke:

- Meistersinger von Nürnberg (*oopperateos*)
- 3 men and a baby

varianttinameke:

- Mastersingers of Nuremberg
- Three men and a baby

ID-tunnus, muoto (näytelmä, elokuva ...), paikka, ajankohta ...

Ocean's eleven (motion picture : 1960) Ocean's eleven (motion picture : 2001)

+ ekspression kuvailutiedot: esitysmuoto (RDA/ONIX -sanasto), kieli, versio ...

- **Hakutiedot (access points)**

- kokoaa yhteen aineistot, jotka sisältävät saman teoksen
- järjestää hierarkkisesti teoksesta lähtevät eri ekspressiot

- Brunhoff, Jean de, 1889-1937. Babar en famille. English. Spoken word

- **Sisällön luonnetta** kuvaavat tiedot

= valita

- Opinnäyte, kuvitus, esittäjät, palkinnot, mittakaava ...

Henkilö, suku, yhteisö – kuvailu- ja hakutiedot

- **Identifiointi**
- Nimi: ensisijainen nimi & varianttiniimi
 - Benedictus XVI
 - Ratzinger, Joseph
 - Ratzinger, Josephus
 - Benedict XVI
 - Benedikt XVI....

 - Bono
 - Paul Hewson
- ID-tunnus , muut kuvailutiedot tunnistamista varten
 - Taj Mahal (Musician)
- **Hakutiedot (access points)**
 - Allen, Richard (Richard H.)
 - Allen, Richard (Richard Ian Gordon)

 - E-40 (Rapper)

SUHTEET

Teos-ekspressio-manifestaatio-kappale

Käyttäjä *löytää* "aineistot" jotka sisältävät tietyn teoksen tai ekspression, *löytää* kappaleet jotka edustavat tiettyä manifestaatioita

Henkilö, suku, yhteisö – aineisto (=teos, ekspressio, manifestaatio, kappale)

- Käyttäjä *löytää* kaikki aineistot jotka liittyvät tiettyyn henkilöön, sukuun tai yhteisöön
 - Suhteen luonne ilmoitetaan (RDA/ONIX -sanasto): kirjoittaja, säveltäjä, kapellimestari, toimittaja, valmistaja, omistaja, lahjoittaja...
 - Esim. henkilö - ekspressio

Chadwick, Paxton

*Preferred access point representing the **illustrator** for:* British butterflies / by E.B. Ford ; **with 16 colour plates by Paxton Chadwick**

Teos-teos, ekspressio-ekspressio, manifestaatio-manifestaatio, kappale-kappale

Käyttäjä *löytää* etsimäänsä aineistoon liittyviä muita aineistoja

Suhteen luonne ilmoitetaan: perustuu jhnkn, parodia jstkn, kopio jstkn...

Esim. manifestaatio – manifestaatio

Also issued electronically via World Wide Web in PDF format

Henkilö – suku – yhteisö

Käyttäjä *löytää* muita aineistoja johon henkilö, suku, yhteisö myös liittyy

Suhteen luonne ilmoitetaan: yhtyeen jäsen, yhteistyökumppani, yhtiön perustaja...

Esim. henkilö – yhteisö

Miles Davis Quartet

Preferred access point representing the musical group related to jazz musician Miles Davis

RDA, FRBR ja semanttinen web

- RDA:n kuvailutiedot FRBR rakennemallin mukaan – ontologiat
- Sanastot
 - RDA/ONIX –sanastoyhteistyö laajenee mm. museot (VMF-projekti)
- Tietokoneet pystyvät hyödyntämään ja käsittelemään tietoa paremmin - aineistojen kuvailut osaksi semanttista *webiä*
 - Linkitetyt ”kuvailutietojen ryhmät”, jotka heijastavat entiteti-relaatio-mallia korvaavat Marc-tietueet tulevaisuudessa?
- Kuvailutietojen tuottaminen, poimiminen, liittäminen uusiin yhteyksiin vaivattomampaa, taloudellista
 - yli järjestelmä- yhteisörajojen
- Edistää tietojen löydettävyyttä verkkoympäristössä, tavoittaa laajan käyttäjäkunnan, kirjastojen asiantuntemus aineistoista näkyviin
- Käyttäjä voi paremmin omista lähtökohdistaan löytää tietoa/aineistoja, tarjotaan etsittyyn aineistoon liittyviä lisätietoja